

סוף זמן קר"ש

עש"ק נצו"י

9:04

ערב ראש השנה 5766

מאן דלא קרי קר"ש בעונתה
בנדוי הוא כל הוא יומא
(וזה"ק בלק קפ"ו)

שיעור השבוע

חבורת יסודי התורה

פרשת נצו"י

מס' סוטה כה. עד כו.

פרשת האזינו

מס' סוטה כו. עד כח:

בלמוד מס' סוטה רואים כי היצר
הסוטה קרוב ענינה, ובדרך הטבע אין
אפשר להתבונן, ואין ורק כח קודמת
למוד התורה אפשר לנצח סינונית
הקשים, ואז יש תקוה להשאר יהודי כשר.
דברי רבי שלמה בחזקת מס' סוטה

י"ל ע"י: התאחדות אברכים דקה"ל ימב לב דסאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

שנה י"ב גליון מ"א (תקכ"ב)

נצו"י

כ"ד אלול תש"ע

לא יעלה לו

והיה בשמעו את דברי האלה הזאת וגו'. תמוה דאם ישמע את דברי האלה הזאת, הלא יפחד לבבו לחטוא, ולמה אמר הכתוב דאדרבה יתעורר מזה לילך בשרירות לבו. ויש לומר, דהנה כתוב בתוכחה גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת יעלם ד' עליך, ודרשו רז"ל זו מיתת צדיקים, שהם מתים להגן על הדור. וזה שיאמר החוטא בשמעו את דברי האלה הזאת, דברי מרמוז על דברים שבעל פה שדרשו רז"ל בהכתוב הנ"ל, והיינו שישמע שהצדיק ימות בעון הדור, והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך, שהלא לי יהא שלום ורק הצדיק הוא ימות, אז יעשן אף ד' וקנאות באיש ההוא דייקא, ורבעה בו דייקא כל האלה, שהוא בעצמו ימות ולא מיתת הצדיק יכפר על עונו, דהרי הוא כאומר אחטא ומיתת הצדיק יכפר, וזה לא יעלה לו.

ארץ החיים

רצה מזה גובה

לא יאבה ה' סלוח לו כי וגו'. לכאורה הלשון לא יאבה

נראה כמיותר, דהיה די שיאמר לא יסלח ד' לו. ונראה דהנה כרתו אז בני ישראל ברית של ערבות דהיינו שהיו ערבים זה לזה והאחד ישא באחריות עבירות חבריו. והנה המלוה את חבריו בערב קבלו, רצה מזה גובה רצה מזה גובה, שיכול לגבות או מן הלוה או מן הערב. ובכן כשיחטא האדם ויאמר שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך ואסמוך שהערב יענש בשבילי דהיינו שאר ישראל שהם ערבים אליו,

לא יאבה ד' סלוח לו, שהלא גביית החוב תלוי ברצון המלוה, ולא ירצה ד' לסלוח לו ולגבות חובו מן האחרים, אלא יעשן אף ד' וקנאות באיש ההוא דייקא וענש יענש אותו, דהלא רצה מזה גובה רצה מזה גובה.

תשובה אחר תשובה

ואתה תשוב ושמת בקול ה' וגו'. קשה הלא כבר אמר למעלה ושבת עד ד' אלך, ולמה חזר ושנאה כאן. ונראה כי הנה בטרם חזר האדם בתשובה עדיין אינו יודע כמה גדול היה חטאו, לפי שהיה מרוחק מהקב"ה והיה שקוע בטומאת החטא, וכעין אמרם ז"ל (שבת יג:) אין בשר המת מרגיש באיזמל. ורק אחר שחזר בתשובה ומתקרב להש"ת, אז מתחיל להבין גודל הפגם שגרם בחטאו ולכן הוא חוזר ועושה תשובה יותר ויותר על מעשיו, וככל שמרבה לשוב כן

הוא מתעורר לשוב עוד יותר ללא הרף. ולכן אחר שאמר למעלה ושבת עד ד', חזר ואמר שאז תתעורר לקיים שוב שנית ואתה תשוב.

תפארת שלמה

רק לכם

ה' אלהיך הוא עובר לפניך. הנה אחר מלת הוא, יש פסיק המפסיק, וקשה מה מפסיק כאן. ונראה דהנה איתא דכל הדר בחוץ לארץ דומה כמי שאין לו אלקי ורק הדר בא"י כיש לו אלקי. וכאן הלכו ישראל לא"י ומשה נשאר בחו"ל, והיה הדבר בעיניו כאלו הוא אין לו אלקי. לכן אמר משה לישראל, ד' אלקיך הוא, דע כי היש"ת אלקיך הוא, אבל לי נדמה כאלו אין לי אלקי, ולמה, לזה אמר עובר לפניך וגו', שאתם עוברים לארץ, משא"כ אנכי.

תפארת יהונתן

יהושע רק עובר

ה' אלהיך הוא עובר לפניך הוא וגו'. נראה כוונה, שבא הכתוב לומר שלא יחשבו ישראל דיהושע הוא שילחם בשבילים והם יסמכו על כחו, אלא ידעו שהעיקר הוא שד' עובר לפניהם והוא ישמיד את הגוים, ויהושע אינו עובר לפניהם אלא משום שכן צוה ד', אבל לא שיבטחו על גבורותיו. וזה שאמר ה' אלקיך הוא העובר לפניך והוא ישמיד את הגוים, ויהושע הוא עובר רק כאשר דיבר ד', דגזירת המקום הוא, ולא שהוא ילחם וישמיד את הגוים.

דברי שאול

הפסיק בכל ב' וגו' פסוקים

וידבר משה באוני כל קהל ישראל וגו'. לכאורה המלות עד תומם יתרות ניהו. ועוד קשה,

דכאן נאמר שרק משה דיבר את השירה, ולהלן בפרשת האזינו אחר השירה כתוב ויבא משה וידבר את כל דברי השירה הזאת באוני העם הוא והושע בן נון, ומדוע נשמט הכא שמו של יהושע. וגם מדוע התם לא כתוב עד תומם.

ונראה דתחלה אמר משה את כל הפרשה בלי הפסק בינתיים, וכעין שאמרו כל פרשה שלא הפסיק משה אין מפסיקין בה, ולכן נאמר בתחלה שהוא אמר את השירה עד תומם, כלומר שלא הפסיק בינתיים. ואחר כך חזר ואמר את השירה כדי לתרגמה ולפרשה באר היטב לכל העם, והעמיד את יהושע למתורגמן. ואיתא במגילה שלא יקרא הקורא למתורגמן יותר משלושה פסוקים, ולכן אחר שנים או שלושה פסוקים היה מפסיק ואמר יהושע את התרגום. ולפיכך לא נאמר עד תומם, כי הפסיק בכל ב' או ג' פסוקים.

פנים יפות

מעייין השבוע

ערבות על הנסתרות

בפסוק הנסתרות לה' אלקינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם וגו', פירש"י ואם תאמרו מה בדיני לעשות, אתה מעניש את הרבים על ההרואי היחיד שנא' פן יש בכס איש וגו' והלא אין אדם יודע מטמונותיו של חברו, אין אני מעניש אתכם על הנסתרות וכו', נקוד על לנו ולבנינו לדרוש שאף על הנגלות לא ענש את הרבים עד שעברו את הירדן משקבלו עליהם את השבועה בהר גריזים ובהר עיבל ונעשו ערבים זה לזה. ובגמ' מס' סנהדרין (מ"ג ע"ב) הנסתרות לה' אלקינו וגו' למה נקוד על לנו ולבנינו ועל ע"ן שבעד, מלמד שלא ענש על הנסתרות עד שעברו ישראל את הירדן, דברי ר' יהודה, א"ל ר' נחמ' וכו' כשם שלא ענש על הנסתרות כן לא ענש על עונשין שבגלו עד שעברו ישראל את הירדן, אלא עכ מאי טעמא אינעש, משום דהו ידעי ב' אשתו ובניו. אמנם בירושלמי מס' סוטה (פ"ה ה"ה) אמר ר' שמעון בן לקיש בירדן קבלו עליהם את הנסתרות, אמר לון יהושע אם אין אתם מקבלין עליכם את הנסתרות, המים באין ושטפין אתכם, רא"י מענין שחטא בסתר ונענש, אמר ר' לוי ביבנה הותרה הרצועה יצתה בת קול ואמרה אין לכם עסק בנסתרות, ופ' בקרבן העדה ששם הלכו הסנהדרין משרבו הרצועים קודם חורבן הבית ושם התפללו על הנסתרות שלא יענשו וכו'. ובכל יקר בריש פרשתנו כת', כי הערבות סיבה גדולה להשיב רבים מעון פן יה' נתפס עליו, כי כל ערב הרואה שהלוה מפזר ממנו, אזי הוא מוכיחו מיראה פן יצטרך לשלם בעבורו, כך בזמן שישראל ערבים זה בעד זה אזי כל מי שיש בידו להוכיח וכו' הוא מחזירו למוטב, אבל מי שאין בידו להוכיח, אין הסברה נותנת שיה' נתפס בעון וזלזול, דאם לא כן לא שבקת חיי לכל בריה ואדעתא דהכי לא נכנסו בברית הערבות, ומה שמצינו שהגדולים נתפסים אף בעון הדור הנסתר כמו שקרה בחטא של עכן, זה לפי שקודם זה לא הטילו מוראם על הכלל והעלימו עינים מסודרים וכו' וע"כ הוא עושה עבירות חבילות חבילות לפעמים בגלוי לפעמים בסתר, אבל אם היו הגדולים תמיד מסידי האנשים הפושעים, אז היו יראים לעשות אפי' בצנעה פן יודע הדבר, ואיך דין הוא שכל חטא ואשמה יד הסגנים במעל ראשונה כי כל סיבה קודם למסובב. ובדברי יואל (פ' נשא) ממשיך לפי דרכו דאף שאין בכח האדם לדעת מה בסתרא ואין ייענש על דבר אשר נבצר ממנו לדעתו, מ"מ אילו היו ישראל עובדים את ה' בשלימות ולא מרפים ידיהם מן התורה, אזי ממילא הם משפיעים על הכלל כולו לטובה, ואפי' הרשעים יראים ופוחדים קצת מלעבור עבירות בסתר וגלוי כי בושם וכלומה תכנס וקצת אימה יש בלבם מן החטא, דמאחר שהחטא חמור מאוד בעיני כלל ישראל גם בלבנות הקלים והרקים יכנס הפחד מפני עונש החטא בעינייהם. אמנם ביישמת משה (פ' פנחס) הביא מה שכתבו בספרים דקרבנות צבור מכפרים רק על הערבות אבל לא על גוף החטאים של כל יחיד, והוא ז"ל חולק ע"ז וחקשה דאיכא הא מבואר בירושלמי שקרבן עולה מכפר רק על הרהור הלב, נמצא שעולת צבור מכפר על הערבות של הרהורים, וזה אינו, דבהרהור ודאי לא חל כל ערבות כלל דערבות ודאי רק על מה שבידו למחות ומחשבה אינה מסור בדיני למחות כלל דמי מאתנו יודע מה שבלב חבריו שימחה לו, וכן ראיתי מפורשין הפסוק הנסתרות לה' אלקינו היינו המחשבה שאין יודע בה אלא השי"ת, אלא ודאי מדמיתין עולת צבור ש"מ שמכפר על גוף העבירה לכל יחיד ויחיד ולא רק על הערבות דוקא והוא רא"י נכונה בס"ד.

הרה"ק רבי דוד מקאשנב נולד בשנת תקע"ח, בן שני למרן הק' מצאנז, וכשנולד נתמלא כל הבית אורה ויקרא שמו בישראל דוד ע"ש זקינו הרה"ק ר' דוד מטארנגראד ז"י. חותנו של הגה"צ רבי ארי' לייביש האלבערשטאם זצ"ל אביו של הק' מצאנז, כבר משחר טל ילדותו התנוצצה בקרבו אהבה עזה לתורה ופסק פוסקה מגורסא שקד על התורה בהתמדה נפלאה שלא ידעה גבול עד שאמרו עליו שלומד כ"ה שעות ביום.

כשהגיע לפרקו נשא את הרבנית עכסה גיטל בת הרה"ק ר' יוסף זאב מטארנגראד, דור שישי להצדקנית מרת עכסה בת הארי"י הק' ז"ל שבאה מארץ ישראל לפולין, זו נפטרה אחרי שילדה בנה השני, ואז נשא בשנית את הרבנית הצדקנית לאה יוסל נכדת בעל הי"ד הקטנה.

נשיאתו

בשנת תרי"א נתמנה למלאות מקום כסא הרה"ק מוהר"ר שלמה אב"ד דקאשנב ז"ע שהיה פנוי כמעט כ' שנה ואביו הק' ברכו ב' דברים א' שבני ישראל יושעו אצלו, ב' אבל לא תחול הישועה מיד למען לא יבחינו בני"ד בדבר ולא ידברו מזה, ג' ואף אם יכירו שהמופת באה על ידו ברבות הימים ישתכח הדבר מכל וכל. (מפי הגה"צ רבי אלחנן האלפרין שליט"א)

בתחילה היה לו שם התנגדות מאנשים אחדים, ובספר רביה"ק מצאנז מספר שפעם התעצם בדבר הלכה עם חתנו הרה"ק רבי משה יוסף מאוהעל, ומתוך עיונו המעמיק לא הרגיש כי הוא יוצא החוצה ללוות את חתנו בתום השיחה מבלי שיהיו עליו לבושו העליון ומגבעתו, תפסוהו בכך שנים ממטנגדיו שהתחלשו ביניהם, ואחד מהם אמר לחבירו ראו כיצד מהלך הרב ברחובה של עיר כחסר דעה, איך שהוא הגיעו הדברים לידיעתו והוא הגיב, ראוי כינוי זה למי שאמר, להפתעת כל מכיריו נשתנו מאז והלאה סדרי בראשית על אותו אדם, וכל ימיו היה עתים חלים ועתים שוטה.

ומסופר שפעם ישב אביו הק' בשלחנו הטהור ואמר שקשה לו מדוע יש מחלוקת על בנו היקר, ונשתומם רגעים אחדים ואמר יכול להיות אולי מחמת שהוא נכד ר' דוד מטארנגראד זצ"ל ושמו בקרבו ור' דוד היה חולק על רב גדול וקדוש בדורו, ולדמא מפני הקפדת הרב הנוכח סובל הנכד, וצוה הרה"ק בעל דב"ח מצאנז ז"ע שישעו עשרה אנשים על קבר הרב לפייסו, ומאז והלאה נמשך השלום ועשו בני עירו סעודה גדולה לכבודו בתוך השוק לאות אחוה והערצה.

מני אז התפרסם כאיש צדיק וקדוש ורבים נושעו בתפילותיו ובאו להסתופף בצילו גם אחיו הרב הקדוש משינאווא כבדו מאד, וכינה אותו צדיק הדור, ופעם אחרת אמר כאשר ברוצני לקיים במלואה משנת "עשה לך רבי", הרינו נוסע לקאשנב לקבל פני אחי רבי דוד, כאשר בא לקאשנב היה שוהה בה תמיד שתי שבתות, בראשונה הוא היה עורך את השולחן, ובשניה רבי דוד ניהל את השלחן ואחיו הגדול ישב לצידו. (מליצי אש)

הילולא דצדיקא

הגה"ק רבי דוד מקאשנב זצ"ה
כ"ה אלול

בעיר קאשנב נהג את נשיאתו ברמה והשגיח בעינא פקחא על בני העיר ומסופר שבקאשנב גר סוחר א' ופ"א קיבץ כסף מכמה אנשים ונסע לסחור, וכשעלה על הבאן נגש אליו איש א' שה' שוחט בהגליל דקאשנב ואמר לו אני יודע שיש לך הרבה כסף, אהרוג אותך בהחלף שיש לי, ואקח ממך הכסף (ו"ס), אמר לו הסוחר שנותן לו הכסף ולמה רוצה להרוג אותי, אמר שהוא מפחד שיספר המעשה, אמר לו שלא יספר, אמר השוחט שישבע לו שבועה דאורייתא, ונשבע, ולקח הכסף והלך לו, האיש הסוחר חזר לעירו נרעד ונפחד, וממש לא הי' יכול לדבר מחמת הפחד הוב שסבל, ולא הי' לו כסף שלקח מהאנשים, והאנשים רצו לידע מה נעשה, ואיפה הכסף, והוא לא דיבר, הלכו להרה"ק מקאשנב וסיפרו לו, קרא לו הרה"ק ושאל לו שיספר מה נעשה עם הכסף אמר שאסור לו לספר מחמת שנשבע, אמר הרה"ק שאל יאמר מי לקח הכסף רק יספר קצת מהמעשה, סיפר האיש להרה"ק כל המעשה משוחט א' בלי שם, הכריז הרה"ק שכל השוחטים מהגליל יבואו אליו להראות לו החלפים שלהם (דבר ששיכח היתה אצל רב דגליל מזמן לזמן) באו כל השוחטים מהגליל והראו לו החלפים וכשראה הרה"ק החלף מאותו השוחט אמר לו בצעקה ביסט א רוצח! (שיח זקנים)

תורה לשמה

אחיו הרה"ק משינאווא ז"ע אמר זולת אחי מקאשנב, אני מכיר עוד שנים שלומדים תורה לשמה, הלוא המה הגה"צ רבי לייבוש מאשציקער, והגאון רבי חיים אלעזר וואקס בעל נפש חיה, (י"ג אורות) הגאון המפורסם מהר"ש ענגיל זצ"ל מראדמישל העיד עליו כי לא עבר מעת לעת בכל ימי חייו שלא למד ח"י שעות ביום, מדריגה היתה לו שכאשר נעזר משינתו אפי' חצי שעה אחר השכיבה לא ישן עוד אלא קם לעבודת השי"ת. (מפי נכדו הגה"צ רבי אלחנן האלפרין שליט"א). היה מתמיד גדול והיה נוהג שבאם הקיץ משנתו באמצע הלילה, לא חזר לישון אלא קם ולמד עד שהאיר השחר.

ומסופר שבשמחת צאציו לא היה חולק להחתונה עד שהודיעו לו שכבר הכל מוכן ומוסדר והולכים אל החופה רק אז בא להחתונה, וכל כדי שלא יצטרך לבטל מזמנו, היקר פעם בחתונת נכדו טעו וקראו אותו מקודם התאונן הרבה על ביטול תורה ונאנח "כמה גדול צער גידול בנים שנתבטלתי על ידה מלהנות בתורה".

דרך לימודו היה ביגעה עצומה ובזיעה, לפעמים ראוהו שורף ידיו בשעת הלימוד כמו אביו, נכדו שהיה

ישן בחדרו הקיץ פעם באישון לילה והתעלף כשראה את הרה"ק רבינו יושב על שרפשו קטן ולפניו שתי נירות וממולו יושבין שני אנשים זקנים בעלי הדרת פנים נראה שלא מהאי מעלמא דהין.

עבודתו הק'

מדת ההסתפקות היתה נר לרגליו, מיעט באופן נפלא מהנאות העולם הזה והתנור מתענוגיו, פעם נחלה קשות והלך לדרוש ברופאים, ושם נתוודע סיבת חליו שהרה"ק הרגיל את עצמו שלא ללעוס שום מאכל רק לבלוע חתיכות חתיכות לבל ירגיש הטעם ולמעט בהנאת עוה"ז. זה גרם לו שלא יתעכלו האוכל במעי דרך כל אדם,

ומסופר שפעם בילדותו כששתה טעה ביקש שיתנו לו צוקער אמר לו אביו הק' וואס מיינסטו מען קען נישט טרינקען אן צוקער, ומאז והלאה שתה טעה וקאווע בלי צוקער כל ימי חייו, גם בניו חינוך להתרחק ממותרות ועיונים, ומסופר שפעם עבר הרה"ק בחדר האוכל, ושמע מאחד הילדים שאומר על מאכל אחד שבשלו באותו יום שאינו אוהב מאכל זה, אז צוה הרה"ק שכל השבוע יבשלו מאכל זה כדי לחנכו שלא להיות בדרך במאכלים. (דרכי דוד) וסיפר לנו הגה"צ רבי אלחנן האלפרין שליט"א ששמע מיהודי אחד שהרה"ק נתאכסן אצלם במרחץ קרעניץ, וכשבא אל ביתם אמר שצריך רק חדר אחד עם סטענדער ושני נרות, ודרכו בקודש היתה שהחזיק ידיו הק' מעל הנרות, שכדי אם ירדס יפול הידים על הנרות.

בשפתי צדיקים

פעם התבטא המגיד הק' מטריסק ז"ע, הלא הכרתי צדיקים זקנים, אבל להיות הצלם אלקים בשלימות כמו שנתנו לו הנה, בן הרב מצאנז ר' דוד, כמדמוני שגר בקאשנב, לו יש צלם אלקים בשלימות, (בלשונו איך האב דאך עפעס געקענט אלטע צדיקים, אזוי מיזאל האבן אויף זיך דעם צלם אלקים אינגאנצן אזוי ווי מ'האט אים איבערגעגעבן איז דעם סאנוער רביס א זון ר' דוד'ל, ער וואוינט דאכט זיך מיר אין קאשנב, ער האט דעם גאנצן צלם אלקים).

הרה"ק רבי ארון מקראקא בנו של הרה"ק בעל "מאור ושמש" הזדמן בימי זקנותו לשבות בקאשנב, לביל שבת קודש קידש רבי דוד על הכוס, ולאחר מכן מזג כוס לרבי ארון שיקדש בנפרד, נטל רבי ארון את הכוס בידו ואמר הניחו לי והטו אוזן למה שאומר לכם, זכיתי להיות בלובלין ולהכיר צדיקים רבים, כל המעלות שראיתי בהם ראיתי גם אצל אביו עולה על מה שראיתי אצל צדיקים אחרים, עולה על מה שראיתי אצל צדיקים אחרים, בימי זקנתו אין לי כח לנסוע למרחקים אל צדיקים, ומכיון שביכולתי לנסוע רק למקום קרוב באתי הנה, ואני אמר לכם שאתם רבי, כשסיים את דבריו הניח את הכוס מידו, וסירב לקדש.

(רבינו הק' מצאנז ח"ב)

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

דברות קודש

מב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ס"ג פרשת תבא שנת תש"ע לפ"ק

נתפרסם ע"י ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל ואת האדמה אשר נתת לנו כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש. וכתבו דורשי רשומות קדשך מין השמים וברך ראשי תיבות מקו"ה.

יתבאר על פי דברי הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע על הפסוק (דברים כו טז) היום הזה ה' אלהיך מצוץ לעשות את כל החוקים האלה ואת המשפטים, ופירש"י, בת קול ממברכתו הבאת ביכורים היום תשנה לשנה הבאה. וקשה דהלא פסוק זה נאמר אחר פרשת וידוי מעשרות, ומה ענין ביכורים לכאן. אך הכוונה כי כשאדם מישראל מקיים מצות ה', ובגמור המצוה חושב בנפשו מי יודע אם זכיתי לקיים המצוה בשלימות, ולבו הומה בקרבו שהיה יכול לעשות המצוה ביתר קדושה, בכח מחשבה זו מעלה עליו הכתוב כאילו קיים המצוה בשלימות כראוי לו. ולזה בסוף השנה השלישית לאחר שקיים איש ישראל מצות ביכורים תרומות ומעשרות, והיה מתאונן בנפשו על שלא קיים מצוות אלו ביתר אהבה וקדושה, אז בת קול ממברכתו הבאת ביכורים הי"ם, כלומר בכח המחשבה וההשתוקקות שיש לך עתה, נחשב לך כאילו הבאת ביכורים היום בשלימות, עכ"ד.

ובנו הרה"ק מהר"ד זי"ע הביא ראייה לדבר שכל זמן שלא סילק עצמו מן המצוה יכול להעלות את כל המצוה, מהא דאיתא במס' חגיגה (דף יט.) לגבי הטובל לתרומה וקדשים שצריך כוונה בטבילתו, ואם טבל לחולין לא הוחזק לתרומה, טבל לתרומה לא הוחזק לקדשים, אבל אם עודהו רגלו אחת במים, מהני כוונה להחזיק עצמו לכל מה שירצה. ומכאן שאם אדם מישראל עודנו עומד בגמור עשיית המצוה ומתאונן על מה שלא קיים המצוה כראוי לו, מועיל מחשבתו לתקן ולהעלות כל המצוה בשלימות הנכון, עכ"ד.

ומעתה י"ל כי בסוף שנה השלישית בכלות מצות המעשרות, והאדם חושב בלבו שלא עשה את המצוה בשלימות, והוא מצטער על כך, אמנם בזה יכול להתחזק כי כל עוד שלא נגמר השנה יכול עוד לכוין מחשבות קדושות ולכוין קבלות טובות על להבא, ובה יכול לתקן הכל למפרע, וכמו שמצינו במקוה שאם עודהו רגלו אחת במים מהני כוונה להחזיק עצמו לכל מה שירצה. וזה שאמר השקיפה ממעון קדשך מין השמים וברך ראשי תיבות מקו"ה, דממקוה יש לנו ראייה דאם עודהו רגלו אחת במים מהני כוונה למפרע, ומכח זה הוא מבקש את השי"ת דאע"פ שלא קיים כראוי אחר הזמן, מכל מקום עודנו רגליו נוגעות בשנה זו, ועל כן יועיל למפרע כל הקיום למצות.

והנה אנו עומדים בחודש אלול, והוא זמן של חשב עם קונוה, זמן של התבוננות ותשובה על העבירות שעשו, ויש שני אופני תשובה כמבואר במסילת ישרים (פרק ג) בביאור מאמרם (עירובין יג:). ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו, ואיכא דאמרי ימשמש במעשיו. והחילוק שבין שתי הלשונות, כי

לעבודת השי"ת, מן ההכרח שילך לשכוב בלילה כארי, מתוך שפע קודש ומחשבות קדושות, אבל אם בשכבו על משכבו לא יתבונן לפני מי הוא שוכב, לא יוכל בבוקר להתגבר כארי, עכ"ה. וזהו ברוך אתה בכו"א ברוך אתה בצאתך, כי בכדי שנוזה לברכת ברוך אתה בכו"א בבא השנה החדשה שיהיה תחל שנה וברכותיה, הרי זקוק לזה הכנה מהשנה הקודמת, וזהו ברוך אתה בצאתך, שגם בצאתו מהשנה הקודמת ישרה הברכה בהתנהגות נכונה להתכונן כהגון לקראת הימים הקדושים, עכ"ד.

ולפי דרכו בקודש יש לפרש ברוך אתה בכו"א, גם בזמן אשר ברוך אתה בצאתך, כלומר דאף אם ח"ו במשך השנה לא היה עבודתו כראוי וכהגון, מכל מקום אם בצאת השנה הוא מתקן הכל, והוא מהרהר בתשובה ואמיתית והתבוננות הנפש, ומקבל על עצמו קבלה טובה ואמיתית לילך בדרך טובים ולקיים המצות בדחילו ורחימו ובהתרוממות הנפש, בהתלהבות ובחשק נמרץ, כיון שעודהו ברגלו בשנה זו נתקן הכל מראשית השנה ועד אחרית שנה, ונחשב למפרע בבחינת ברוך אתה בכו"א, ואם יקיים האדם ולקחת מראשית כל פרי האדמה, וימשמש במעשיו מראשית השנה ועד אחרית שנה, יכול להעלותם שיחשב כאילו קיימם בבחינה עליונה.

והבוכ"ע יאה בעזרינו שנוזה למלאות החודש אלול שאנו נמצאים בו בהרהורי תשובה, הן בבחינת סור מרע והן בבחינת עשה טוב, לתקן כל המצות שיהיו בבחינה גבוה, והשי"ת יעזור שיקיים מה שאומרים (ליל ראש השנה) יהי רצון שירבו זכיותינו, וצ"ב איך אפשר להתפלל על זה והלא זה תלוי במעשיו אם רבו הזכיות או לאו. אמנם הכוונה כי אין הכי נמי בכמות אי אפשר להרבות הזכיות בלי מעשים, אבל בקשתינו שירבו זכיותינו באיכות, וכאשר אנו מקבלים עלינו בסוף השנה שנקיים המצות כראוי וכהגון ביראה ואהבה יתירה להשי"ת, אז השי"ת מרבה זכיותינו באיכות, ומעלה אותם באופן גבוה ונעלה.

השי"ת יעזור שנוזה לעשות רצון ה' כדבעי, ונוזה לתקן כל המצות ומעש"ט בעבר בהוה ובעתיד, ונוזה לכתובה וחתימה טובה שנה טובה ומבורכת, מבורכת בכל הענינים שצריכים, בני חיי ומוזוני, ונושע בכל מילי דמיטב, ובמס' מעשר שני (פ"ה מ"ג) מפרש הכתוב השקיפה ממעון קדשך מן השמים, עשינו מה שגזרת עלינו, אף אתה עשה מה שהבטחתנו, השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל בבנים ובבנות, ואת האדמה אשר נתת לנו, בטל ומטר. ובפשטות הוא רמז על פרנסה, שיהיה פרנסה בהרחבה גדולה. השי"ת יעזור שיקיים וברך את עמך את ישראל ואת האדמה, שבני ישראל יושעו בבני חיי ומוזוני רוויחי ובכל מילי דמיטב, עדי נזכה להתרוממות קרן התורה וישראל בהתגלות כבוד שמים עלינו במהרה בימינו אמן.

יפשפש במעשיו הוא לחקור על המעשים אולי נמצא בהם מעשים אשר לא יעשו, וכל אשר ימצא מאלה יבערם מן העולם, וימשמש במעשיו הוא החקירה במעשים הטובים עצמם, לראות אם יש בהם איזה פניה לא טובה או איזה חלק רע שיצטרך להסירו ולבערו, והרי זה כמשמש בבגד לבחון הטוב וחזק הוא או חלש ובלוי, כן ימשמש במעשה המצוות לבחון תכונתם עד שישאר זך ונקי, עכ"ד. ועל דרך זה צריך להיות ההתבוננות וחשבון הנפש של כל אחד מישראל, למשמש במעשים הטובים איך הם נראים, בכמה התלהבות קיימו את המצוה, אם היה ח"ו כמצות אנשים מלומדה בלי כוונה.

ובאמת כאשר מפשפשים וממשמשים בכל המעשים, מוצאים פגמים וחסרונות, ולבו של אדם נשבר בקרבו, כבר כבר עבר עלינו רוב השנה וגם רובו של חודש אלול, ואחרי כל השנה שטרע עצמו בטירחא דגופא וטירחא דממונא לקיים מצות הבורא, לא זכה לקיימם בשלימות, ובמה אנו נגשים אל יום הדין והמשפט. אמנם דבריו הקדושים של הרה"ק מבעלזא המה אור לנתיבותינו ומחזקים אותנו, כי כל עוד שאנו עומדים עוד ברגל אחת בחודש אלול יכולים עוד לתקן, ואנחנו מקבלים עלינו לקראת השנה החדשה שיקיימו המצות ומעש"ט באמין כח ורב אוניס, ביתר כוונה יתר התלהבות ויתר חשק, שיהיו בבחינה גבוה ונשגבה, ובאופן זה יתקן גם המעשים שכבר עשו.

ולרמז זה אמרו חז"ל בגמרא (כתובות נז.) נותנין לבתולה י"ב חודש, כי מזל אלול בתולה, ואם בחודש הזה נקבל עלינו לעבוד את ה' ביתר שאת, אז יתקנו כל הי"ב חדשים שעברו, וזהו נותנין לבתולה כל י"ב חודש, כי כל הי"ב חדשים נתונים לנו מתוקנים למפרע, על ידי הקבלות טובות שאנו מקבלים עלינו.

ועל דרך זה יש לפרש הכתוב להלן בפרשה, ברוך אתה בכו"א ברוך אתה בצאתך, ומרן דו"ז זללה"ה בדברי יואל בפרשתן (מהדו"ת עמוד תמח) ביאר, על פי מה דמתאמרא משמיה דהרה"ק הרבי ר' מאיר מפרימישלאן זי"ע על מה דאיתא בשלחן ערוך (או"ח ריש סימן א) יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראו, וכתב הרמ"א, הגה, ובשכבו על מטתו ידע לפני מי הוא שוכב, ולכאורה מה מקום להג"ה זו בהלכות השכמת הבוקר, ויותר היה לו לקבוע דבר זה בהלכות קריאת שמע שעל המטה, אך ביאור הדבר כי כדי להתגבר כארי בבוקר

צפצפולי הלכה

בירורי הלכות, נערך ונסדר ע"י מערכת "בית וועד לחכמים" שע"י מבצר הכוללים קרית יואל והיו למראה עיניו של הגה"צ דומ"ץ קרית יואל שליט"א

דיני עירוב תבשילין

(ט) ולכתחלה יש להזהר לעשות העירוב קודם הדלקת נרות של יו"ט, ובדיעבד אם שכח לערב קודם לכן יכול לערב עד זמן צאת הכוכבים דר"ת [והיינו ע"ב מינוט אחר השקיעה], ואם התפלל תפלת ערבית של יו"ט אף שהוא עדיין קודם צאת הכוכבים אסור לערב".

- נשים -

(י) גם נשים מחויבות במצות עירוב תבשילין, אלא שבדרך כלל נפטרים ע"י העירוב שעושה הבעל, אבל אלמנות וכן הנשים שבעליהן נסעו לעיר אחרת צריכין לערב בעצמן ויאמרו הברכה, וגם יאמרו "בהדין עירובא וכו'", ואם אינה מבינה הפירוש של נוסח זה יש לאמרה באדיש "מיט דעם עירוב זאל וכו' לפי שצריך לומר שסומכה ע"ז ואם אינה מבינה מה שאמרה הרי לא סמכה".

- אברכים האוכלים אצל הוריהם -

(יא) אברכים האוכלים וישנים אצל הוריהם, וכן אורחים האוכלים וישנים אצל בעה"ב, אף שמדליקין שם נרות ועוזרים בהבישול והאפי, מ"מ נפטרים ע"י העירוב שעושה הבעה"ב" [ומ"מ כדי לצאת כל השיטות נכון להחמיר ולומר להבעה"ב שיזכה להם חלק בהעירוב או שיעשו עירוב בלי ברכה"].

(יב) וכ"כ באברכים שאוכלים וישנים בבית הוריהם אבל אברכים הישנים ומדליקין נרות שבת בביתם, אלא שהולכים לאכול הסעודות שבת אצל הוריהם צריכין לערב בלי ברכה, דברכה אין לעשות רק כשאוכלין סעודות שבת בביתם, ואפילו מי שמבשל בביתו מים חמין לצורך שתיית הקאו"ע וכדומה, אין לערב בברכה".

(יג) ומה שנתבאר שאורחים נפטרים בהעירוב שעושה הבעה"ב, הוא דוקא כשאוכלים ממש, אבל אם האורחים הביאו עמם מבייתם מאכלי שבת, אז אף שהם אוכלים הסעודה ביחד עם הבעה"ב, וגם ישנים שם, אעפ"כ צריכין לערב בעצמם עם ברכה".

(יד) דין זה שכיח בשמחת תורה כשב' וג' משפחות שוכרים דירה אחת בשותפות כדי לחוג היו"ט בצל רבם וכל אחד מביא עמו מאכלי יו"ט של עצמו, או צריך כל אחד ואחד לערב עם ברכה לעצמו.

(א) יו"ט שחל להיות בערב שבת מצוה על כל אדם לעשות עירוב תבשילין בערב יו"ט, ובלי העירוב אסור חוב"ל לבשל או לאפות ביו"ט לצורך השבת".

(ב) ועשיית העירוב הוא שלוקח בידו פת ותבשיל [ועיקר העירוב הוא התבשיל], ומברך "בא"י אמ"ה אקב"י על מצות עירוב", ואח"כ אומר "בדין עירובא יהא שרא לנא וכו'" נדפס בסידורים, ובדיעבד אם לא בירך הברכה הוי עירוב, אבל אם לא אמר הנוסח של "בדין עירובא וכו'" אם נזכר קודם יו"ט צריך לחזור ולהגיה הפת והתבשיל ויאמר "בהדין עירובא וכו'" אבל לא יחזור ויברך".

(ג) נוהגין לכתחלה שיהיה בפת העירוב שיעור של כביצה [והוא לערך 2 אונסע"ס], ובמצה אחת אף בהחמיר דיגע מצוה יש בו שיעור זה, ומהדרין לערב בפת שלם".

- דין התבשיל -

(ד) שיעור של התבשיל הוא כזית, [והוא לערך 1 אונס] ואם עירוב בפחות לא יצא, ויש שכתבו שנכון להדר לערב בשיעור הגדול של כזית שהוא לערך 2 אונסע"ס".

(ה) התבשיל שמערבין בו צריך שיהא מדברים שדרך העולם ללפת בו את הפת, ומהא טעמא לא מהני לערב עם קוגלע או פערפ"ל ולאקש"ן וארבע"ס וכדומה, וכן לא מהני לערב עם פירות מבושלים [קאמפא"ט] דאין הדרך ללפת עמהם הפת, ואם עירב באחד מהדברים הנ"ל הוי כאילו לא עירב כלל.

(ו) התבשיל צריך שיהא דוקא מבושל או נצלה ורואי לאכילה, ולא מהני לערב עם מאכל חי שלא נתבשל כלל, אפילו אם הוא ראוי לאכילה דלעירוב תבשילין צריכין "תבשיל" דוקא, ומהא טעמא לא מהני לערב עם אוקאקאדאי וכדו' אף שארשים לאכילה ודרך העולם ללפת בו את הפת.

(ז) הרבה נוהגין לערב עם ביצה, אכן יש שכתבו שיש להדר ליקח תבשיל חשוב כמו חתיכות דג וכדומה".

- זמן העירוב -

(ח) לכתחלה צריכין להגיע העירוב בערב יו"ט דוקא ולא קודם לכן, ויש שכתבו שיש ענין לבשל תבשיל של העירוב דוקא בערב יו"ט ולא ליקח מאכל שבישלו קודם לכן".

=====

(א) שור"ע (סי' תקכ"ז סעיף ד').

(ב) דעת רוב פוסקים דהנכה אסור מה"מ, ועל איסור תורה לא מהני עירוב תבשילין, אלא כאן ליכא איסור תורה, דמן התורה מותר הוראלי ואלי מקלע אורחים, ויתבאר זה בגליון הבעל"ט.

(ג) תניא (סעיף ג').

(ד) והגה"צ הדומ"ץ שליט"א האריך בתשובה (עדיין בכת"י) דאף דעת הרבה פוסקים דא"א לערב כשהעירוב הוא במקום אחר (עי' בשו"ת חיים שאל ח"א ס"י כ"ט ועוד), מ"מ גם הם יודו שם לא ה' "בירור" הוי עירוב, ומה שכתבו הפוסקים דיש לטלו בירור היינו כעין מ"ש (בסי' קס"ז סעיף ד') דיש להניח ידו על הפת בשעת הברכה, וזה הוא רק משום חידוד מצוה, עיי"ש באריכות.

(ה) מג"א (סי' תקכ"ז ס"ק כ"ג).

(ו) דעת רמ"א (סעיף כ') והסכים כן המג"א (סק"ב) דאם לא אמר נוסח זה הוי כמו שלא עירב כלל וכי"ז עוד הרבה פוסקים, אכן הטרי"ו (סק"א) והרש"ל נקטו דהוי עירוב, ולדינא נקטו האחרונים [תניא ומשני] דיש להחמיר כדעת רמ"א ועי' גם נזכר קודם במס' יו"ט חזונו ושללו להעירוב בידו ויאמר עוה"פ נוסח הנ"ל ולא יחזור ויברך, ואם נזכר ביו"ט ראשון שחל ביום ה' יכול לערב בתנאי [חזון מרה] ואכמ"ל, ואם נזכר בע"ש יקנה קמחו לאחרים והם יוכלו ויחנלו לו, ואם אין לו למי לקנות או יוכל לסמקן על המקלין.

(ז) רמ"א (סעיף ג').

(ז) דעל פי רוב הוי המשקל של מצוה א' 1 אונס, והנפח במצה הוא כפול מהמשקל, נמצא דכמצה אחת יש בו שני אונסע"ס.

(ח) עי' במג"א (סי' ט"ז) ושאר אחרונים.

(ט) שור"ע (סעיף ג') ובמקום אחר הארנ"ט דבמלי דרבנן יכולין לסמקן על שיעור הקטן.

(י) עי' א"א מבושלאטש (סי' תקכ"ז).

(יא) שור"ע (סעיף ד').

(יב) עי' בפמ"ג (משב"ז סקי"ב) דצריך שיהא מבושל לגמרי ולא חצי בישול ע"ש.

(יג) שור"ע (סעיף ה').

ובשור"ע מובאר דמותר לערב גם במאכל כבש מעט לעת, מכיון דכבש הוי הוא כמבושל, אכן דעת החכם צבי (סי' ק"ל) לכתחלה אין לערב בכבש רק במאכל שהוא מבושל ממש ע"ש הובא בשע"ת (סק"ד).

(יד) כ"כ הערוך השלחן (סעיף י"ג) שכן ה' נוהג ומטעם שבוש על פי רוב נתקלקל עד יו"ט, ולפי"ז בזמנינו שיש פרידשע"ר לכא"ר לכו"ע נכון יותר לערב בבשר או בדגים, וכמו שיתבאר בהערה שלאחר זה.

(טו) א"ר (סק"ב) בשם שלח"ה, תניא (בסידור) משה אפרים (סעיף ל"ח) ומשנ"ב (סק"ח), וכן נהג מרן רביה"ק ז"ע (ממבואר במחזור דברי יואל), ועי' במג"א (סק"ב) דהביא דעת רש"י דס"ל דצריך לערב במאכל שאינו אוכל בכל יום ואף שחח"א והמשנ"ב בשע"ת (ס"ק כ"ג) ס"ל דא"צ לחוש לזה, מ"מ המערב בחתיכת דגים יוצא, גם דעת ארשונים אלו, [ויש לעיין אף כבר ביטל הדגים ב' או ג' ימים קודם יו"ט, והביעם מבשל עתה בערב יו"ט מהו עדין, דאולי יותר נכון לערב בבצים שבישלו בערב יו"ט לחוש להחמירם שנתבאר בסקי"ב האב שיש לבשל העירוב בערב יו"ט דוקא מלערב בחתיכה חשובה וצ"ע].

(טז) מג"א (סי' י"ג) ואחרונים.

(יז) משנת יעקב (להגה"צ מקאפריס זצ"ל - סי' תקכ"ז) להפוסקים דס"ל דצריך לערב בערב יו"ט ולא קודם לכן, צריכין גם לבשל המאכל דוקא בערביו"ט ולא קודם לכן, וכלשון המשנה "עושה אדם עירובי תבשילין מערביו"ט וסומק עליו לשבת" ועי' שו"ת רמ"א (סי' ק"א) שכתב "המלאכה שלמה על המשניות והבי"ח ע"ש, ובאמת כן מובאר גם בבלב"ס סי' נ"ט שהוא המקור לדברי המחמירים לערב בערב יו"ט דוקא ע"ש.

(יח) עי' ברמ"א (סעיף א') ובנו"כ שם, [ויש מחלוקת האחרונים אי יכולין לערב אחר בברך קודם תפלת שמו"ע], ומה שכתבנו לחלק אף אחר הדלקת הנרות עי' בבח"ל (רי"ה ספק חשיכה).

(יט) מג"א (סי' י"א).

(כ) רמ"א (סעיף י"ב) ועי' בקרי"א שאם אמרה בלשון הקודש תלוי בפלוגתא המג"א והטרי"ו שכתבנו לעיל (בהערה ד').

(כא) עי' במג"א (סי' ק"א) שהביא מהרש"ל דבעירוב תבשילין שעושה הבעה"ב נפטרים כל מי שאוכל ממאכליו של בעה"ב זה, ומי שאוכל מתבשילי עצמו אינו נפטר אך בבית ההוא, ועי' במחצ"ש דרביא קצת יותר, דעיקר תלוי אם יכול לאכול מן העירוב תבשילין, דמי שאוכל מן המאכלים של הבעה"ב, הרי יכול לאכול גם העירוב ועי' נפטר, ואף שלפעמים מבשל תבשיל אחד משל עצמו אעפ"כ נפטר בהעירוב של בעה"ב, והגה"צ הדומ"ץ שליט"א צ"ח שכן מביא גם בשו"ת דבר אליהו להנאון אב"ד לובלין זצ"ל - סי' ל"ג), וכ"כ התניא (סעיף י"ח) ושאר אחרונים וכן העיר"ו ואל"ה א"א מבושלאטש דהמנהג פשוט שבעל הבית מערב ויוצאין בזה תמיד כל בני ביתו גם בני הנשואים ע"ש.

(כב) דיש אחרוני ומנינו שכתבו דיש לחוש למש"כ הבה"ל (ד"ה מי של עירוב) ולסברת הרא"ש נפטרים בהעירוב רק מי שאינם יכולין לזכות ע"י וא"כ בניו הנשואים או אורחים שיוכלין לזכות על ידם אינם נפטרים בהעירוב, אמנם המעיין ברא"ש יראה שאינו מוכרח דעת הרא"ש כמ"ש הבה"ל ואכמ"ל, וכן הבה"ל בעצמו כתב שהמחצ"ש הגי' חולק וס"ל דאם אוכלים ממאכליו נפטרים, וסיים שם דאפשר שגם הרא"ש מודה לזה וצ"ע, ועי' להלכה העיקר כמ"ש לעיל דא"צ לערב כלל אלא מחית טוב מי שרצה לחוש לצד החומרא של בה"ל הגי', כתבנו דיאמר להבע"ב שיזכה לו, וכן כתב בספר נטעי גביראל (החלקים יו"ט ס"ס ג') שכן הורה לו הגה"צ מפאמ"צ זצ"ל, וכ"כ הגה"צ הדומ"ץ שליט"א בתשובה (עדיין בכת"י).

(כג) נהג דעת המג"א (סק"ח) דמי ששחב לערב אסור להדליק נר שבת, ולכא"ר לפי דעתו מי שאוכל בבית הוריו ומדליק נר שבת בביתו צריך לערב בשביל הדלקת נרות שבת וכ"ש מי שמבשל מים חמין וכדו' שזה אסור לעשות לכו"ע בלי עירוב תבשילין, ובאמת שיש אחרוני ומנינו שכתבו ע"ש שכתבנו גם כן בביתו שיש לעשות עירוב בברכה, אכן לדינא כתבנו שיש לעשות עירוב בלי ברכה מכיון שמדברי המחצ"ש הגי' (בהערה כ"ג) שכתב דשאוכלים ממאכלי הבעה"ב נפטרים אף כשמבשלים תבשיל משל עצמו, ועי' לפי דבריו אף כשמחממן מים וכדו' א"צ לערב נ"ש כשרך מדליקין נרות שבת בביתם שבוה דעת הרבה אחרונים דלא כמג"א הגי' וס"ל דאף כשמשחב לערב מותר להדליק נרות שבת ולפי דבריהם פשוט דנפטרים בהעירוב של בעה"ב ואין צריכין לערב בעצמם.

(כד) תניא (סעיף י"ח), א"א מבושלאטש ושאר אחרונים.